තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණය තුළ සාරධර්ම හා නෛතික ගැටලු හඳුනාගෙන සංක්ෂිප්ත ව පහදා දෙයි

Identify and briefly describes ethical and legal issues related to ICT

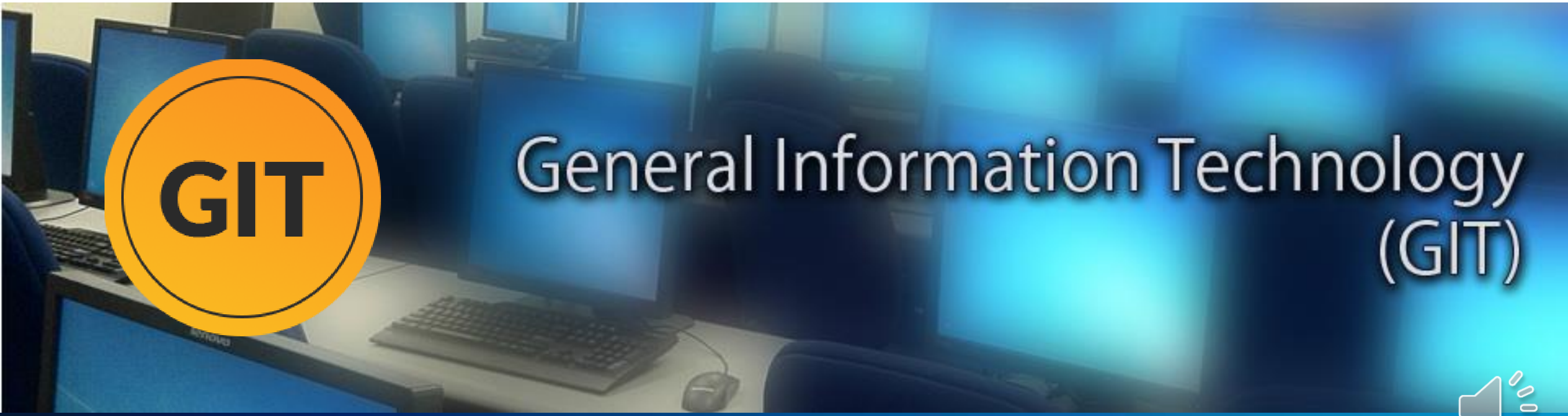

ජාල අවකාශය භාවිතයේ දී ඇතිවන ගැටලු

ජාල අවකාශයේ භාවිතයේ දී ඇතිවන ගැටලු

- නෛතික ගැටලු (legal issues)
- සදාචාරාත්මක ගැටලු (Ethical issues)

නෛතික ගැටලු
Legal Issues

නෛතික ගැටලු

- පෞද්ගලික දත්ත සොරා ගැනීම
- අනවසරයෙන් පරිගණක පද්ධතිවලට පිවිසීම
- බුද්ධිමය දේපල සොරා ගැනීම (Petent)
- වංචා
- ජාලයේ ව්‍යාජ ලෙස පෙනී සිටීම (Cyber Stalking)

පෞද්ගලික දත්ත සොරා ගැනීම

පුද්ගලයෙකුගේ අනන්‍යතාවය දැක්වෙන තොරතුරු

(PII-Personally Identifiable Information)

පරිගණකයකින් හෝ උපක්‍රමයකින් හෝ සොරා ගැනීම

පෞද්ගලික දත්ත සොරා ගැනීම

උදා -

පුද්ගල නාම, දුරකථන අංක ඡායාරූප, ආදි පෞද්ගලික තොරතුරු ඇතුළත් කර ඇති පරිගණක මතක සැණෙලි, අංකිත කැමරා හෝ ජංගම දුරකථන සොරා ගැනීම හෝ එම තොරතුරු රහසිගත ව ලබා ගැනීම

අනවසරයෙන් පරිගණක පද්ධතිවලට පිවිසීම

පරිගණක පද්ධතියකට හෝ වෙබ් අඩවියකට යොදා ඇති පරිශීලක නාමය (username) සහ මුරපදය (password) සොරා ගනිමින් හෝ උපක්‍රමශීලී ව ලබා ගනිමින් හෝ ආයතනික දත්ත සොරකම් කිරීම.

බුද්ධිමය දේපල සොරා ගැනීම

බුද්ධිමය දේපළක් යනු ?

පුද්ගලයෙකු හෝ ආයතනයක් හෝ විසින් කරන ලද නව නිර්මාණයක් එනම් මින් පෙර භාවිතයේ නොපැවති හෝ ජනතාව විසින් දැනුම්වත් ව නොතිබූ හෝ නව නිෂ්පාදනයක් හෝ ක්‍රියාවලියක් හෝ **බුද්ධිමය දේපළක්** ලෙස හැඳින්විය හැක

බුද්ධිමය දේපල සොරා ගැනීම

මෙම බුද්ධිමය දේපළ වෙනත් නාමයකින් ඉදිරිපත් කිරීම, අයිතිකරුගේ අවසරයකින් තොර ව වෙනත් නිර්මාණ සඳහා යොදා ගැනීම සහ විකිණීම බුද්ධිමය දේපළ සොරා ගැනීම ලෙසින් හැඳින්වේ

බුද්ධිමය දේපල සොරා ගැනීම

බුද්ධිමය දේපළවල නෛතික ආරක්ෂාව සඳහා පේටන්ට් බලපත්‍රයක් ලබා ගත හැකි ය **පේටන්ට් බලපත්‍රයක් යනු** නව නිපැයුම් සඳහා රජය විසින් ප්‍රදානය කරනු ලබන බුද්ධිමය දේපොළ අයිතිවාසිකම් ය. පේටන්ට් අයිතිවාසිකම ලබා ගැනීම සඳහා අදාළ ජාතික කාර්යාලය වෙත නිෂ්පාදකයා විසින් ඉල්ලුම්පතක් ඉදිරිපත් කළ යුතු ය.

වංචා

අන්තර්ජාලයේ හෝ සංයුක්ත තැටියක ප්‍රකාශිත, පුද්ගලයෙකු සතු ලියවිලි (බැංකු අංක, අත්සන්), කලා කෘති ආදිය පිටපත් කිරීම හෝ අනුකරණය කිරීම, විවිධ ගනුදෙනු මුවාවෙන් පුද්ගලයන් රවටමින් ඔවුන්ගේ ණය පත් (Credit Card) මගින් මුදල් වංචා කිරීම

සදාචාරාත්මක ගැටලු
Ethical Issues
HACKER
NETWORK

සදාචාරාත්මක ගැටලු

ලේඛන සොරකම (plagiarism)

නිර්මාණකරුවකුගේ අදහස්, රචනා හෝ වෙනත් නිර්මාණයක් පිටපත් කර ගනිමින් ඔහුගේ අවසරයකින් තොර ව එය තමාගේ නිර්මාණයක් ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම

ලේඛන සොරකම (plagiarism)

යම් කිසි පුද්ගලයෙකුගේ අයිතිවාසිකමක් සහිත නිර්මාණයකින් තොරතුරු ලබා ගැනීමේ දී එය ඔහුගේ පෞද්ගලිකත්වයට හානි නොවන අයුරින් යොදා ගැනීම මගින් ලේඛන සොරකම නවතා දැමිය හැකි ය

ලේඛන සොරකම (plagiarism)

උපුටා දැක්වීම (Citing)

- රචකයාගේ හෝ රචකයන්ගේ තොරතුරු සඳහන් කිරීම

These types of cognitive responses that society used to accept as exclusive to humans are cited with the intention of getting readers to rethink how we treat animals. Rifkin suggests that we should be taking our compassion even further than merely making laws in slaughterhouses by extending the concept of humane treatment into a notion that "we share the world with our animal brothers and sisters" (4). The choice to describe our relationship with animals as one of "sharing" is bold, because it brings to mind a far different connotative power relationship. Most who discuss animal rights – even activists – still use language that positions animals as beneath humanity, in need of our altruism. Rifkin, on the other hand, positions himself as a commentator who sees

When author's name is used in the same sentence as the quote, only cite page number.

ලිඛිත දෑ සොරකම් කිරීම (plagiarism)

ගෙන හැර දැක්වීම (Quoting)

- පිටපත් කර ගන්නා ලද කොටස උද්ධෘත පාඨයක් (“……”) ලෙසින් දැක්වීම

Quotation Marks with a Multi-Paragraph Quotation

“But I’m a good swimmer,” she protested.

He rolled his eyes. “I don’t think you’re listening to what I’m saying. You must think about the currents and the tide.

“Your grandfather used to say that water won’t do you any harm unless there’s a sea full of it.

“In other words, the sea is dangerous, and it must be respected.”

When a quotation covers multiple paragraphs:

- Open each new paragraph with a quotation mark.
- Close only the final paragraph with quotation mark.

“But I’m a good swimmer.”

ලිඛිත දෑ සොරකම් කිරීම (plagiarism)

යොමුව දැක්වීම (Referencing)

- තොරතුරු ලබාගත් වෙබ් පිටු ලිපිනය රචනාව අවසානයේ දී සඳහන් කිරීම

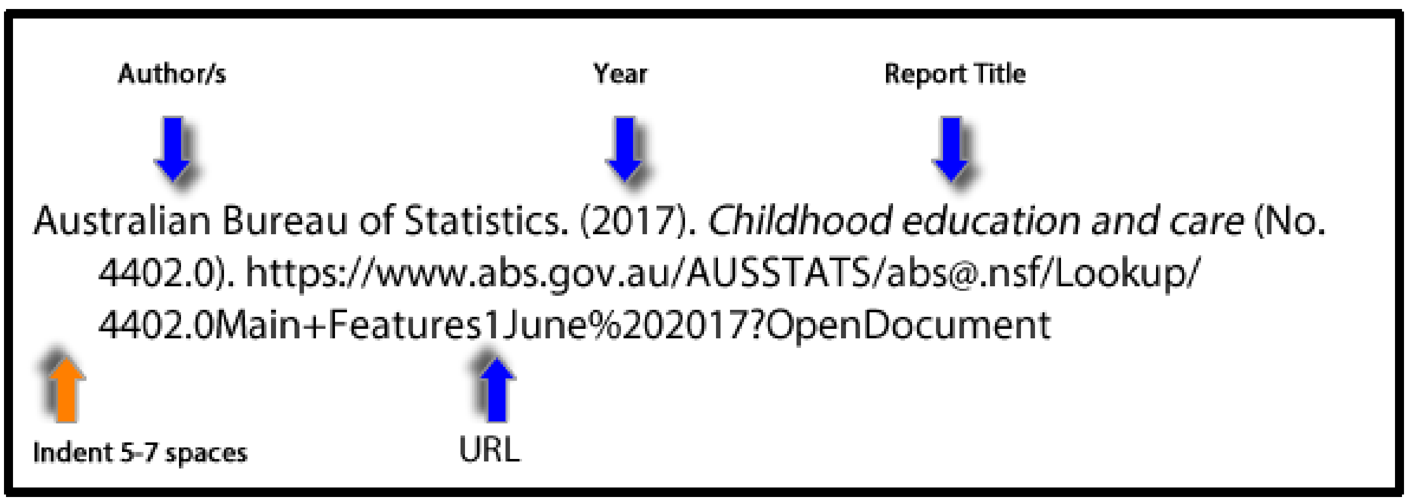

කප්පම් ඉල්ලීම (Blackmail)

පුද්ගලයින්ගේ නොගැළපෙන ඡායාරූප හෝ වීඩියෝ පට අනවසරයෙන් අන්තර්ජාලයට මුදා හැරීම සහ ඒවා උපයෝගි කර ගනිමින් ඔවුන් බිය වැද්දීම, තර්ජනය කිරීම හෝ කප්පම් ගැනීමට පෙළඹීම

ස්තූතියි